

МІНІСТЕРСТВО АГРАРНОЇ ПОЛІТИКИ ТА ПРОДОВОЛЬСТВА УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ВІСНИК

АГРАРНОЇ НАУКИ ПРИЧОРНОМОР'Я

Науковий журнал

*Виходить 4 рази на рік
Видається з березня 1997 р.*

Випуск 4 (81) 2014

Миколаїв
2014

Засновник і видавець: Миколаївський національний аграрний університет.

Свідоцтво про державну реєстрацію КВ №19669-9469ПР від 11.01.2013 р.

Згідно з Постановою ВАК України від 14.04.2010 р. № 1-05/3 видання включено до переліку фахових видань.

Головний редактор: В.С. Шهبанін, д.т.н., проф., чл.-кор. НААНУ

Заступники головного редактора:

І.І. Червен, д.е.н, проф.
К.М. Думенко, д.т.н., доц.
В.П. Клочан, к.е.н., доц.
М.І. Гиль, д.с.-г.н., проф.
В.В. Гамаюнова, д.с.-г.н., проф.

Відповідальний секретар: Н.В. Потриваєва, д.е.н., доц.

Члени редакційної колегії:

Економічні науки: О.В. Шهبаніна, д.е.н., проф.; Н.М. Сіренко, д.е.н., проф.; О.І. Котикова, д.е.н., проф.; Джулія Олбрайт, PhD, проф. (США); І.В. Гончаренко, д.е.н., проф.; О.М. Вишневіська, д.е.н., проф.; А.В. Ключник, д.е.н., доц.; О.Є. Новіков, д.е.н., доц.; О.В. Скрипнюк, д.ю.н., проф.; О.Д. Гудзинський, д.е.н., проф.; О.Ю. Єрмаков, д.е.н., проф.; В.І. Топіха, д.е.н., проф.; В.М. Яценко, д.е.н., проф.; М.П. Сахацький, д.е.н., проф.; В.С. Дога, д.е.н., проф. (Молдова).

Технічні науки: Б.І. Бутаков, д.т.н., проф.; К.В. Дубовенко, д.т.н., проф.; В.І. Гавриш, д.е.н., проф.; В.Д. Будаков, д.т.н., проф.; С.І. Пастушенко, д.т.н., проф.; А.А. Ставинський, д.т.н., проф.; В.П. Лялякіна, д.т.н., проф. (Росія).

Сільськогосподарські науки: В.С. Топіха, д.с.-г.н., проф.; Т.В. Підпала, д.с.-г.н., проф.; А.С. Патрева, д.с.-г.н., проф.; В.П. Рибалко, д.с.-г.н., проф., академік НААН України; І.Ю. Горбатенко, д.б.н., проф.; І.М. Рожков, д.б.н., проф.; В.А. Захаров, д.с.-г.н., проф. (Росія); С.Г. Чорний, д.с.-г.н., проф.; М.О. Самойленко, д.с.-г.н., проф.; А.К. Антипова, д.с.-г.н., проф.; В.І. Січкач, д.б.н., проф.; А.О. Лимар, д.с.-г.н., проф.; В.Я. Щербаков, д.с.-г.н., проф.; Майкл Бьоме, проф. (Німеччина); А.С. Добишев, д.т.н., професор (Республіка Білорусь).

Рекомендовано до друку вченою радою Миколаївського національного аграрного університету. Протокол № 3 від 25.11.2014 р.

Посилання на видання обов'язкові.

Точка зору редколегії не завжди збігається з позицією авторів.

Адреса редакції, видавця та виготовлювача:

54020, Миколаїв, вул. Паризької комуни, 9,

Миколаївський національний аграрний університет,

тел. 0 (512) 58-05-95, <http://visnyk.mnau.edu.ua>, e-mail: visnyk@mnau.edu.ua

© Миколаївський національний аграрний університет, 2014

УДК 338.583:658

ЗНАЧЕННЯ ТРАНСАКЦІЙНИХ ВИТРАТ У ФОРМУВАННІ ЕКОНОМІЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПІДПРИЄМСТВА

М. В. Дубініна, доктор економічних наук, доцент

О. І. Лугова, здобувач

Миколаївський національний аграрний університет

Обґрунтовано актуальність проблеми управління трансакційними витратами, яке б забезпечувало зміцнення економічного потенціалу підприємства. Встановлено, що управлінські рішення в сфері управління трансакційними витратами реалізуються через сукупність заходів цілеспрямованого впливу на величину та структуру даних витрат. Визначено складові трансакційних витрат сільськогосподарського підприємства.

Ключові слова: трансакційні витрати, сільськогосподарське підприємство, управління, складові, економічний потенціал.

Постановка проблеми. Розвиток сільськогосподарського підприємства значною мірою залежить від ефективного використання наявного економічного потенціалу. Діалектика процесів його формування потребує розгляду не лише ресурсних та виробничих компонентів, а й умов постійної взаємодії господарюючих суб'єктів. Ця взаємодія специфічна для кожного підприємства, вона безпосередньо залежить від впливу інституціонального середовища й представляє собою трансакційні витрати. Питома вага таких витрат у сільськогосподарському виробництві складає до 25%, тому їх скорочення, оптимізація та управління ними представляються особливо актуальними при формуванні економічного потенціалу підприємства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Широкий спектр питань, пов'язаних із оцінкою формування економічного потенціалу підприємства, розкривається у працях Б. Бачевського [2], Н. Касьянної [3], Н. Краснокутської [4],

---

© Дубініна М. В., Лугова О. І., 2014

Є. Лапіна, А. Скоробогатої та інших. Проте процес формування і розвитку економічного потенціалу сільськогосподарського підприємства майже не знайшов свого висвітлення. Трансакційні витрати були досліджені в роботах таких зарубіжних та вітчизняних економістів, як А. Аузан [1], В. Жук, Р. Капелюшников, Дж. Коммонс, Р. Коуз, Д. Норт [6], Р. Нуреев, В. Тамбовцев, А. Шаститко, О. Шпикуляк [8] та інші. Незважаючи на достатню розробленість загальної теорії трансакційних витрат, не було приділено належної уваги їх дослідженню в аграрному секторі – специфічній галузі економіки, в якій необхідно виділяти трансакційні витрати, їй властиві.

Метою нашого дослідження є розкриття значення трансакційних витрат при формування економічного потенціалу сільськогосподарського підприємства, а також необхідності обліку та управління зазначеними витратами.

Виклад основного матеріалу. На сьогодні немає єдиного уявлення про структуру потенціалу, оскільки є декілька його проявів. Протягом багатьох років накопичено багатий інструментарій для оцінки ринкових, виробничих, фінансових можливостей підприємства, але відчувається, що не вистачає повноти охоплення та систематизованого підходу до елементів структури економічного потенціалу, при цьому повинна зберігатися мінімальна кількість компонентів. Визначення категорії економічного потенціалу, яке використовується в сучасній науці, містить в собі два ключових аспекти (рис.).

З одного боку, потенціал несе в собі ресурсний аспект. Потенціал включає в себе ресурси, якими володіє господарююча система. Ресурси розуміються в самому широкому сенсі: матеріальні, трудові. З іншого боку, потенціал включає в себе можливості та компетенції, якими володіє господарюючий суб'єкт. Перш за все, маються на увазі здатності до розвитку, вдосконалення і максимально ефективного використання наявних ресурсів. Категорію потенціалу можна розглядати на двох рівнях: досягнутий (існуючий) і перспективний (максимально можливий). Досягнутий рівень являє собою ресурси і здібності, наявні у господарюючого суб'єкта на даний момент. Вони являють собою реальну складову економічного потенціалу. Пер-

спективний рівень являє собою максимально можливий обсяг ресурсів, якими може володіти підприємство, якщо задіє всі наявні в його розпорядженні можливості і приховані резерви.

Рис. Структурні компоненти економічного потенціалу сільськогосподарського підприємства*

*Джерело: побудовано автором за даними [3]

Зі зміною стану сільськогосподарського підприємства відбувається трансформація його потенціалу, ускладнюється його структура, формується суб'єктивна складова економічного потенціалу підприємства, що виявляється в здатностях формувати контрактні відносини таким чином, щоб мінімізувати трансакційні витрати, забезпечити створення специфічних активів або ефективний розподіл прав власності. Економічний потенціал підприємства ототожнюється з можливістю збільшення його розмірів за рахунок скорочення трансакційних витрат. Недосконале управління витратами підприємства, в тому числі і трансакційними, може призвести до загрози руйнування економічного потенціалу.

Управління трансакційними витратами являє собою систему економічних відносин, пов'язану з формуванням, плануванням, обліком і аналізом трансакційних витрат, що дозволяє приймати довгострокові раціональні управлінські рішення, що

впливають на формування економічного потенціалу сільськогосподарського підприємства. Управлінські рішення в сфері управління трансакційними витратами реалізуються через сукупність заходів цілеспрямованого впливу на величину та структуру трансакційних витрат.

Управління трансакційними витратами має організовуватися виходячи з різноманіття їх видів. У сучасній економічній теорії пропонується безліч класифікацій і типологій трансакційних витрат, в яких кожен з авторів концентрує увагу на різних елементах.

Так, О. В. Шумакова пропонує виділити наступні класифікаційні групи трансакційних витрат, що дозволяють врахувати специфіку сільськогосподарського виробництва: внутрішньовиробничі, які представляють собою витрати, безпосередньо пов'язані з просуванням товарів на ринку власними підрозділами господарюючого суб'єкта; зовнішні, які включають витрати, зумовлені покупкою послуг сторонніх організацій, що сприяють просуванню товарів на ринку; у формі недоотриманої вигоди: витрати виникають, коли відбуваються втрати сільськогосподарськими підприємствами частини виручки в результаті розбіжностей якісних показників товару, що продається, реалізації продукції в терміни і за цінами на шкоду власній вигоді, а також втрати фізичного обсягу продукції в процесі реалізації [7].

Узагальнюючи підходи до класифікації трансакційних витрат, необхідно відзначити відсутність однакового підходу і наявність широкого кола класифікаційних ознак, що використовуються різними авторами. У той же час ми вважаємо найбільш прийнятною для умов сільського господарства класифікацію, запропоновану О. В. Шумаковою, оскільки вона може бути основою для кількісної оцінки величини трансакційних витрат у галузі.

Виникнення трансакційних витрат в сільському господарстві зумовлено недоступністю інформації для сільськогосподарських підприємств, що призводить до підвищення значення інформаційних елементів ринкової інфраструктури, недостатня розвиненість яких буде вести до зростання величини трансакційних витрат. Некомпетентність джерела інформації, а також

її асиметрія збільшують кількість посередницьких трансакцій, що веде в свою чергу до зростання питомої ваги трансакційних витрат у кінцевій вартості виробленої продукції. Послуги служб ринкової інформації, Інтернету, маркетингових центрів не завжди доступні основній масі суб'єктів продовольчого ринку внаслідок їх неплатоспроможності і віддаленості від ділових сфер.

За умов відсутності системного менеджменту та ефективного маркетингу витрати на пошук надійних партнерів збільшують витрати сільськогосподарського виробництва. Цю нішу на ринку займають дорогі фінансові посередники. Численність посередницьких ланок у аграрному секторі економіки і відносно високий рівень їх витрат мають значний вплив на рівень цін на сільськогосподарську продукцію. Так, роздрібні ціни на деякі продукти в **2-3** рази вище оптових.

На підставі аналізу даних управлінського обліку та експертних оцінок фахівців була розрахована величина трансакційних витрат в досліджуваних сільськогосподарських підприємствах. Так, в ТОВ «Золотий колос» Жовтневого району величина трансакційних витрат складає **23,4%** від загальної суми витрат підприємства. У структурі трансакційних витрат внутрішньовиробничі трансакційні витрати складають – **9,2%**, зовнішні трансакційні витрати – **19,1%**, трансакційні витрати у вигляді недоотриманої вигоди – **71,7%**, з яких втрати по якості **26,4%**, втрати у ціні **45,3%**. В ТДВ «Південний колос» Новоодеського району питома вага трансакційних витрат складала **21,9%**. В ПОСП «Злагода» Новобузького району трансакційні витрати складають **26,5%** від загальних витрат підприємства.

Наведені розміри свідчать про доцільність ведення обліку цих витрат для подальшого аналізу та прийняття управлінських рішень, спрямованих на їх скорочення. Виділити власні реальні витрати сільськогосподарським товаровиробникам дозволяє тільки управлінський облік, тому що в управлінському обліку головний критерій розподілу витрат за видами – їх економічний зміст, а не місце в прийнятій системі бухгалтерського обліку. Фактичний управлінський облік повинен формуватися за місцем виникнення витрат.

Різноманітність кількісних і якісних підходів до визначення величини трансакційних витрат дозволяє частково розрахувати частку даних витрат у загальній сумі витрат підприємства. Однак незважаючи на це, не існує алгоритму для визначення абсолютної величини трансакційних витрат на сільськогосподарських підприємствах в силу того, що значна кількість трансакційних витрат не піддається кількісній оцінці, а також через те, що ці витрати враховуються переважно господарюючими суб'єктами в управлінському обліку і не розголошуються в силу специфічного характеру їх виникнення.

На всіх стадіях процесу виробництва і реалізації продукції в системі обліку повинні визначатися і накопичуватися всі види витрачених ресурсів. Джерелами інформації про витрати є дані первинного і зведеного обліку, розрахунків, економічного аналізу, а також дані річних звітів підприємств та статистичної звітності.

У плануванні і бухгалтерському обліку на сільськогосподарському підприємстві трансакційні витрати не виділяються і не враховуються окремо, але їх деякі види обліковуються на синтетичних рахунках бухгалтерського обліку, таких як «Адміністративні витрати», «Витрати на збут» та інші. До даного виду трансакційних витрат належать:

- загальні корпоративні витрати (організаційні витрати, витрати на проведення річних зборів, представницькі витрати);
- витрати на службові відрядження та утримання апарату управління підприємством, іншого загальногосподарського персоналу;
- витрати на утримання необоротних активів загальногосподарського використання, винагороди за професійні послуги (юридичні, аудиторські, послуги щодо оцінки майна);
- витрати на зв'язок (поштові, телеграфні, телефонні, факс);
- витрати на врегулювання спорів у судових органах;
- інші витрати.

Однак трансакційні витрати, що враховуються на синтетичних рахунках бухгалтерського обліку, складають лише незначну частину від загального обсягу трансакційних витрат підприємства.

На сільськогосподарських підприємствах відсутні методи розрахунку трансакційних витрат. Тому ми пропонуємо використовувати наступні джерела інформації для відображення в обліку певної групи трансакційних витрат визначеним методом (табл.).

Таблиця

Групування трансакційних витрат за методами та джерелами відображення в обліку

Види трансакційних витрат	Метод відображення в обліку	Джерело інформації
Внутрішньовиробничі (витрати, безпосередньо пов'язані з просуванням товарів на ринку власними підрозділами господарюючого суб'єкта)	Прямий	Первинні документи
Зовнішні (витрати, зумовлені покупкою послуг сторонніх організацій, що сприяють просуванню товарів на ринку)	Прямий і непрямий	Первинні документи, статистичні дані
У формі недоотриманої вигоди: витрати виникають, коли відбуваються втрати сільськогосподарськими підприємствами частини виручки в результаті розбіжностей якісних показників товару, що продається, реалізації продукції в терміни і за цінами на шкоду власній вигоді, а також втрати фізичного обсягу продукції в процесі реалізації	Непрямий	Анкетування, експертиза, статистичні дані

Джерело: авторська розробка на основі ідеї [7]

Сформована система планування та обліку на сільськогосподарських підприємствах спрямована на складання форм планової, бухгалтерської та податкової звітності і не призначена для отримання своєчасної достовірної управлінської інформації, в тому числі про трансакційні витрати. Виділити трансакційні витрати сільськогосподарських підприємств можна лише на основі вивчення документообігу підприємства.

Зниження трансакційних витрат можливе завдяки впорядкуванню договірних відносин, встановленню ділових контактів, а також завдяки неформальним відносинам керівників сільськогосподарських підприємств. В силу нерозвиненості ринкових відносин та неефективності функціонування альтернативних ринку інститутів суб'єктивний фактор став одним з основних у взаємовідносинах між суб'єктами господарювання в аграрному секторі економіки.

Висновки. Для ефективного формування економічного потенціалу сільськогосподарського підприємства незалежно від спеціалізації та організаційно-правової форми важливо створити управлінську та інформаційну систему підприємства, яка повинна пронизувати всю його діяльність – від виробничого підрозділу до цілісної структури управління сільськогосподарським підприємством. При цьому всі структурні підрозділи доцільно поділити на центри витрат і сфери відповідальності за понесені витрати. Метою такого поділу є забезпечення системного контролю за витрачанням коштів і ресурсів за допомогою встановлення конкретної відповідальності працівників різних рівнів за зроблені витрати.

Раціональна організація управління трансакційними витратами на сільськогосподарському підприємстві повинна супроводжуватися встановленням єдиного документообігу, який забезпечить оперативний контроль і диспетчеризацію ходу виробництва, а також оперативне складання внутрішньогосподарської звітності, що дозволить своєчасно вирішувати управлінські завдання.

Список використаних джерел:

1. Аузан А. А. Институциональное проектирование реформ: опыт и попытка прогнозирования / А. А. Аузан. — М. : ГУ ВШЭ, 2007. — 24 с. — (Препринт WP10/2007/09).
2. Бачевський Б. Є. Потенціал і розвиток підприємства : навч. посіб. для студ. вищих навч. закладів / Б. Є. Бачевський, І. В. Заблудська, О. О. Решетняк. — К. : Центр учбової літератури, 2009. — 397 с.
3. Потенціал підприємства: формування та використання : підручник / Н. В. Касьянова, Д. В. Солоха, В. В. Морєва та ін. — 2-е вид. — К. : Центр учбової літератури, 2013. — 248 с.
4. Краснокутська Н. С. Потенціал торговельного підприємства: теорія та методологія дослідження : моногр. / Н. С. Краснокутська. — Харків : Харк. держ. ун-т харчування та торгівлі, 2010. — 247 с.
5. Клейнер Г. Б. Эволюция институциональных систем / Г. Б. Клейнер ; ЦЭМИ РАН. — М. : Наука, 2004. — 240 с.
6. Норт Д. Институції, інституційні зміни та функціонування економіки / Д. Норт ; пер. з англ. І. Дзюб. — К. : Основи, 2000. — 198 с.
7. Стукач В. Ф. Трансакционные издержки в АПК : измерение, информация, регулирование : монографія / В. Ф. Стукач, Е. А. Асташова, О. В. Шумакова. — Омск : ФГОУ ВПО ОмГАУ, 2006. — 212 с.
8. Шпикуляк О. Г. Інституції аграрного ринку : монографія / О. Г. Шпикуляк. — К. : ННЦ ІАЕ, 2009. — 480 с.

М. В. Дубинина, О. И. Луговая. Значение транзакционных издержек в формировании экономического потенциала сельскохозяйственных предприятий.

Статья посвящена изучению влияния транзакционных издержек на формирование экономического потенциала сельскохозяйственного предприятия. Обоснована актуальность проблемы управления транзакционными издержками, которое бы обеспечивало укрепление экономического потенциала предприятия. Установлено, что управленческие решения в сфере управления транзакционными издержками реализуются через совокупность мер целенаправленного воздействия на величину и структуру данных расходов. Исследованы составляющие транзакционных издержек.

M. Dubinina, O. Lugova. Meaning of transaction costs of agrarian enterprises' economic potential.

The article studies the impact of transaction costs on the formation of the economic potential of agrarian enterprises. The structure of the economic potential of agrarian enterprises was discussed. It was noted that with the change of agrarian enterprise's position, its potential is also transformed. Its structure also became more complicated.

ЗМІСТ

ЕКОНОМІЧНІ НАУКИ

М. В. Дубініна, О. І. Лугова. Значення трансакційних витрат у формуванні економічного потенціалу сільськогосподарського підприємства.....	3
В. В. Ключан. Інфраструктура інформаційного обслуговування агробізнесу.....	12
І. В. Гончаренко, К. В. Коноваленко, Ж. В. Сокровіщук. Необхідність розвитку агротуризму на території Миколаївської області.....	20
О. В. Аверчев, Н. О. Аверчева. Сучасний стан та перспективи розвитку галузі рослинництва в Херсонській області	27
S. Zaskaleta, K. Matveyeva. The Main Trends of Professional Training of Specialists for Agrarian Industry in Western European Countries.....	35
А. В. Бурковська, Т. І. Лункіна. Інвестування аграрного сектора економіки України	41
І. В. Барішевська. Теоретичні аспекти формування маркетингової стратегії розвитку аграрних підприємств.....	47
С. О. Малюк. Маркетинговий підхід до трактування сутності товару й товарного асортименту підприємства	55
Н. В. Цуркан. Щодо доповнення показників оцінки ефективності вирощування багаторічних трав	61
О. І. Мельник. Методичні засади побудови та оцінки науково-інноваційного профілю аграрного сектора економіки	67
Р. В. Данильченко. Тенденції розвитку інфраструктури зернового ринку	76
К. В. Якушова. Стан сільськогосподарських угідь у Миколаївській області: екологічний аспект.....	84
В. П. Рибачук. Концепція інноваційної моделі у формуванні теорії і практики розвитку економічних систем.....	92

О. Ю. Скоромна. Удосконалення методу ланцюгових підстановок при аналізі факторів формування прибутку підприємства..... 99

СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКІ НАУКИ

А. К. Антипова. Водний режим у посівах люцерни насінневого призначення..... 106

Р. А. Вожегова, М. А. Мельник. Особливості накопичення сирової маси та сухої речовини, фотосинтетична діяльність сої при вирощуванні в умовах Півдня України 114

Ю. О. Лавриненко, В. Б. Рубан. Динаміка листової поверхні рослин кукурудзи та фотосинтетичні показники посівів при краплинному способі поливу в умовах Півдня України 122

В. М. Ловинська, С. А. Ситник, Г. П. Думинський. Ретроспективний аналіз динаміки лісових ресурсів Дніпропетровської області..... 129

В. В. Розенфельд. Технологічні особливості комплексного захисту газонів від фітопатогенів у ландшафтному озелененні..... 135

В. І. Ратошнюк. Вплив елементів технології вирощування на насінневу продуктивність люпину вузьколистого 142

О. А. Туріна, С. В. Дідович, Р. О. Кулініч. Високопродуктивні рослинно-мікробні системи в агроценозах бобових культур Криму 151

Н. С. Пальчук. Формування врожайності різними сортами пшениці озимої при вирощуванні після сої в умовах північної частини Степу України 156

С. В. Чернобай. Формування показників якості зерна ячменю ярого за впливу норми висіву та позакореневих підживлень 163

В. С. Топіха, С. М. Галімов, О. О. Стародубець. Досвід створення промислового свинарства в умовах СГПП «Техмет-Юг» Миколаївської області 170

Г. А. Данильчук. Економічна ефективність вирощування цюголіток підвищеної маси 178

Л. О. Стріха. Використання ферментативно обробленого гірчичного порошку при виробництві сирокоччених ковбас.....	184
М. Г. Тищенко. Пошук ефективних шляхів адаптації тварин при інтродукції їх в умовах глобального потепління.....	189

В ПОРЯДКУ ОБГОВОРЕННЯ

В. О. Ханстантинов. Дотримання академічних стандартів – запорука якісного підручника.....	194
--	------------

ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ СТАТЕЙ

До друку приймаються статті, що відповідають вимогам ВАК і мають такі необхідні елементи: постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями; аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які опирається автор, виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, яким присвячується дана стаття; формулювання цілей статті (постановка завдання); виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням наукових результатів; висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку.

Подається примірник тексту статті, підписаний авторами, надрукований на папері форматом А4, а також електронний варіант на CD-ROM. Обов'язково подається: рецензія доктора наук; квитанція про оплату, відомості про автора.

На диску повинен бути 1 файл з текстом статті, названий прізвищем автора (Стаття_Прізвище), файл з розширеною англійською анотацією та, при необхідності, файли з рисунками, графіками тощо.

Обсяг статті – до 10 повних сторінок. Розміри полів: ліве – 20 мм, праве – 20 мм, верхнє – 20 мм, нижнє – 20 мм, до 30 рядків на сторінці.

Статті необхідно готувати за допомогою текстового редактора Microsoft Word. Шрифт статті – Times New Roman Cyr, через інтервал 1,5, розмір – 14 pt.

Назва статті має бути короткою (до 10 слів), адекватно відбивати її зміст, відповідати суті досліджуваної наукової проблеми. При цьому слід уникати назв, що починаються зі слів: «Дослідження питання...», «Деякі питання...», «Проблеми...», «Шляхи...», в яких не відбито достатньою мірою суть проблеми.

Анотації (українською, російською та англійською) набирати курсивом 12 кеглем. Виклад матеріалу в анотації має бути стислим і точним (близько 50 слів). Слід застосовувати синтаксичні конструкції безособового речення, наприклад: «Досліджено...», «Розглянуто...», «Установлено...» (наприклад,

«Досліджено генетичні мінливості... Отримано задовільні результати...»).

Анотація статті англійською мовою (від 250 до 300 слів) та ключові слова англійською мовою (від 5 до 10 слів). Треба надати професійний переклад анотації статті англійською мовою (завірений печаткою бюро перекладів або відділу кадрів підпис викладача кафедри іноземних мов вашого ВНЗ). Бажано надати цю розширену анотацію українською (російською) мовою.

Анотація англійською мовою повинна бути структурованою (слідувати логіці опису результатів у статті), інформативною (не містити загальних слів); оригінальною (не може бути калькою російськомовної анотації); змістовною (відображати основний зміст статті та результати досліджень).

Посилання в тексті подавати тільки у квадратних дужках, наприклад [1], [1, 6]. Посилання на конкретні сторінки наводити після номера джерела, потім через кому сторінку (маленьке с.), далі її номер (наприклад: [1, с. 5]). Якщо далі йде інше джерело, то ставити його номер через крапку з комою в тих самих дужках (наприклад: [1, с. 5; 4, с. 8]).

Усі цитати, мова оригіналу яких є іншою, подавати мовою Вісника й обов'язково супроводжувати їх посиланнями на джерело і конкретну сторінку.

Не робити посторінкових посилань, а подавати їх у дужках безпосередньо в тексті.

На всі рисунки й таблиці давати посилання в тексті. Усі рисунки мають супроводжуватися підрисунковими підписами, а таблиці повинні мати заголовки.

Рисунки виконувати у редакторі Microsoft Word за допомогою функції «Створити рисунок», а не виконувати рисунок поверх тексту. Написи на рисунках виконувати засобами Microsoft Word з тим, щоб редактор мав можливість зробити в них необхідні виправлення. У разі використання інших програм для створення рисунків надавати редакції на кожний рисунок окремий файл фотмату TIFF (незжатий – **uncompressed**) або формату JPG (найкращої якості – **best quality**).

Таблиці виконувати у редакторі Microsoft Word за допомогою функції «Додати таблицю». Кожна таблиця повинна займати не більше одного аркуша при розмірі шрифту TIMES тексту таблиці не менш ніж 12 кегль.

Формули у статтях по всьому тексту набирати у формульному редакторі MS Equation – 3.0, шрифт TIMES, 10 кегль.

Автори мають дотримуватися правильної галузевої термінології (див. держстандарти).

Терміни по всій роботі мають бути уніфікованими.

Між цифрами й назвами одиниць (грошових, метричних тощо) ставити нерозривний пробіл.

Скорочення грошових та метричних одиниць, а також скорочення млн, млрд, метричних (грн, т, ц, м, км тощо) писати без крапки.

Якщо в тесті є абрєвіатура, то подавати її в дужках при першому згадуванні.

Література, що приводиться наприкінці публікації, повинна розташовуватися в порядку її першого згадування в тексті статті й бути оформлена відповідно до ДСТУ ГОСТ 7.1:2006. Номер у списку літератури має відповідати лише одному джерелу.

Список використаних джерел повинен містити не менше 10 посилань, з яких не менше 7 на зарубіжні видання. Самоцитування – не більше 30%.

Обов'язкова наявність списку літератури англійською мовою (не виключає списку літератури мовою статті). Літературу не обов'язково перекладати англійською мовою. Її можна транслітерувати. Офіційна транслітерація українського алфавіту латиницею регламентується постановою Кабінету Міністрів України від 27 січня 2010 р. № 55. Офіційний трансліт онлайн – <http://translit.kh.ua/?passport>. Транслітерація російського алфавіту латиницею онлайн – <http://www.translitor.net/>.

**Редакційна колегія залишає
за собою право на редакційні виправлення.
ЗРАЗОК ОФОРМЛЕННЯ СТАТТІ**

УДК XXX.XX

Назва статті

*Л. С. Прокопенко, кандидат біологічних наук, доцент
Л. П. Чернолата, кандидат сільськогосподарських наук
Інститут кормів УААН*

Текст анотації українською мовою (50-60 слів)

Ключові слова: 4-7 ключових слів або словосполучень

* Текст статті *

Список використаних джерел:

1. Іваненко І. І. Назва роботи / І. І. Іваненко — К. : Вища школа, 1999. — 111 с.
2. Бобров М. І. Назва статті / М. І. Бобров // Назва журналу. — 1999. — № 6. — С. 23—25.

Название статьи

*Л. С. Прокопенко
Л. П. Чернолата*

Текст аннотации російською мовою (50-60 слів)

Ключевые слова російською мовою

Name of the article

*L. Prokopenko
L. Chornolata*

Text of annotation англійською мовою (50-60 слів)

Keywords англійською мовою

Text of annotation розширена анотація англійською мовою (250-300 слів)

Наукове видання

Вісник аграрної науки Причорномор'я
Випуск 4(81) – 2014

Технічний редактор: *О. М. Кушнарьова.*
Перекладач-коректор: *О. В. Неліна.*
Комп'ютерна верстка: *Ю. В. Антонович.*

Підписано до друку 25.11.2014. Формат 60 x 84 1/16.
Папір друк. Друк офсетний. Ум.друк.арк. 13,1.
Тираж 300 прим. Зам. № _____. Ціна договірна.

Надруковано у видавничому відділі
Миколаївського національного аграрного університету
54020, м.Миколаїв, вул.Паризької комуни, 9

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 4490 від 20.02.2013 р.